

Submission date: 05/06/2018

Accepted date: 29/08/2018

**GERAKAN KRISTIANISASI & PERANAN MEDIA DI MALAYSIA: SATU KAJIAN
KES TERHADAP PELAPORAN AKHBAR *UTUSAN MALAYSIA* DAN *THE STAR****Christian Missionaries & the Role of Media in Malaysia: A Case Study on the Reporting By
Utusan Malaysia and the Star Newspapers*Muhammad Raqib Mohd Sofian, Adnan Hussein
Pusat Pengajian Komunikasi, Universiti Sains Malaysia, Penang

raqibsofian@gmail.com

Abstract

Over the past decades, Malaysia has witnessed Christian mission carrying out missionary works through an organized effort to spread Christianity among the Malay Muslims. The issues on these missionaries have attracted considerable concerns among the society, particularly the Malays who are very synonym to Islam. The mass media plays an important role in providing reliable information to the readers through their reporting as well as their tendency on a particular issue. Hence, the aim of this paper was to study the reporting on the controversial issue of apostasy attempts to convert Muslims by the Christian missionaries at the Damansara Methodist Church (DUMC) in 2012, including as the role played by the mainstream newspapers, namely *Utusan Malaysia* and *The Star* that are written in different languages with different target audiences in their reporting on this issue. The methods of quantitative and qualitative content analysis were used in this study. The results had shown that *Utusan Malaysia* had given more prominence and visibility on the issue than *The Star* newspaper and *Utusan Malaysia* was found to support the actions taken by the JAIS against the DUMC church in its reporting.

Keywords: Christian missionaries, media portrayal, media and Islam.

Abstrak

Mutakhir ini, negara Malaysia sering kali berhadapan dengan masalah Kristianisasi yang berlaku dalam kalangan masyarakat Melayu Islam. Tidak kurang juga cubaan untuk memurtadkan umat Islam dan beberapa isu lagi yang melibatkan agenda tertentu gerakan Kristianisasi ini. Gerakan Kristianisasi ini telah menimbulkan kerisauan dalam kalangan ahli masyarakat terutamanya kaum Melayu yang begitu sinonim dengan Islam. Media memainkan peranan yang penting dalam memberi maklumat kepada pembaca mengenai isu Kristianisasi yang berlaku dan menunjukkan kecenderungan masing-masing dalam melaporkan mengenai sesuatu isu itu. Oleh itu, artikel ini bertujuan untuk mengkaji perlaporan serta peranan yang dimainkan oleh akhbar arus perdana berlainan bahasa dan kumpulan sasaran iaitu *Utusan Malaysia* dan *The Star* dalam melaporkan mengenai sebuah isu yang dikaitkan dengan gerakan Kristianisasi iaitu cubaan untuk memurtadkan orang Islam di gereja Damansara Methodist Church (DUMC) pada tahun 2012. Kajian ini telah menggunakan pendekatan analisis kandungan kuantitatif dan kualitatif. Dapatan kajian ini mendapati akhbar *Utusan Malaysia*

memberi keutamaan dan penonjolan yang lebih mengenai isu berbanding akhbar *The Star* dan *Utusan Malaysia* didapati lebih menyokong tindakan yang diambil oleh pihak JAIS terhadap gereja DUMC dalam pelaporannya.

Kata kunci: Kristianisasi, pemaparan media, media dan Islam.

PENGENALAN

Mutakhir ini, selain isu Islam liberal, LGBT dan isu-isu negatif lain yang semakin mendapat perhatian, isu murtad juga semakin mendapat perhatian di media arus perdana dan juga elektronik. Pelbagai isu telah timbul yang melibatkan masyarakat Melayu Islam yang telah murtad dan memeluk agama Kristian malah cubaan untuk memurtadkan umat Islam juga telah berlaku.

Kaum Melayu dahulunya dikatakan begitu sukar untuk dimurtadkan kerana dikatakan mempunyai pegangan agama yang kuat dan jitu. Perkara ini dapat dibuktikan melalui kenyataan Browne (1936 dalam Ghazali Basri, 1999:15) iaitu:

“...If there is any obstacle to evangelisation of the Malays it must be in their religion of Islam. It is well known that the present moment there are practically no Malay converts to Christianity in the Peninsula. Probably the fingers on one hand would be sufficient to count them.”

Agama Kristian tidak dapat berkembang dalam kalangan masyarakat Melayu kerana faktor pengaruh agama Islam yang kuat menjadi pegangan mereka. Slogan ‘Melayu itu Islam’ dan ‘Islam itu Melayu’ sudah cukup membuktikan betapa eratnya hubungan antara Islam dengan masyarakat Melayu di Malaysia (Ismail Abdul Rahman, 2000). Memang benar ada undang-undang negara yang menyekat perkembangan agama Kristian dalam kalangan masyarakat Melayu, tetapi faktor ini tidaklah sekuat faktor kesebatian masyarakat Melayu dengan agama Islam sebagai sebab utama yang membantutkan perkembangan agama Kristian dalam kalangan masyarakat Melayu (Ismail Abdul Rahman, 2000).

Masyarakat Melayu dahulunya tidak memeluk agama Kristian di Semenanjung walaupun misionari menggunakan pelbagai cara seperti perubatan, pendidikan dan lain-lain. Masyarakat Melayu memang terkenal sebagai satu bangsa yang mempunyai sensitiviti yang tinggi terhadap agama Islam. Keadaan ini sebenarnya menjadi benteng yang kuat menghalang mereka daripada menganut agama selain daripada agama Islam (Ismail Abdul Rahman, 1998:127; Ismail Abdul Rahman, 2000:62).

Namun perkara ini mungkin tidak lagi relevan sekarang kerana pendedahan demi pendedahan telah dilakukan oleh para sarjana Islam di Malaysia tentang gejala murtad yang semakin banyak berlaku kepada masyarakat Melayu. Sebagai contoh, Mufti Kerajaan Negeri Perak, Tan Sri Dr. Harussani Haji Zakaria memberitahu terdapat hampir 250,000 umat Islam yang murtad di negara ini pada tahun 2006 (Farahwahida Mohd Yusof; Aminuddin Ruskam; Azmi Shah Suratman; Mohd Nasir Ripin; Nur Raihan Nordin; Sharifah Munirah Timmiati, 2008: 6). Bilangan tersebut termasuklah kira-kira 100,000 orang Islam Melayu yang telah mengisytiharkan diri mereka menukar agama mereka kepada Kristian. Lebih 100,000 orang lagi sedang membuat permohonan menunggu untuk murtad. Selebihnya tegas beliau, termasuk mereka yang memohon untuk menukar nama Islam di dalam kad pengenalan kepada nama fahaman lain.

Sebuah lagi kes yang juga mencuri perhatian media sebelum ini iaitu penukaran agama oleh Lina Joy telah menimbulkan ketidak seimbangan hubungan antara agama di Malaysia. Beliau yang telah menukar agamanya dari Islam ke Kristian dan ingin menukar status agama di kad pengenalnya, telah menimbulkan perdebatan yang hebat di blog, akhbar arus perdana dan akhbar dalam talian (Yang dan Md Sidin, 2010).

Selain itu juga, kes seperti cubaan untuk memurtadkan umat Islam di Damansara Utama Methodist Church (DUMC) yang melibatkan 12 orang Muslim yang dijemput ke jamuan *Thanksgiving Dinner* di bulan Ramadhan juga membuktikan gerakan Kristianisasi ini sedang berlaku (Abdul Yazid Alias, 2011). Walaupun Sultan Selangor mengarahkan tiada sebarang tindakan diambil terhadap pihak gereja namun keadaan ketika ini mendatangkan kerisauan kepada penganan akidah umat Islam khusus di Malaysia.

Apabila berbincang mengenai gerakan Kristianisasi yang berlaku di Malaysia ini, media memainkan peranan yang sangat penting dalam melaporkan mengenai kes-kes sebegini. Apabila media menunjukkan minat dalam memberikan liputan kes lebih-lebih lagi yang bersifat sensitif, ia akan memberi rangsangan kepada masyarakat untuk terus memperkatakannya lebih-lebih lagi berkaitan dengan kes murtad yang mengikut majoriti umat Islam adalah kesalahan yang amat besar di sisi agama (Rozi Razak, 2000).

Dalam melaporkan mengenai isu gerakan Kristianisasi ini, media memainkan peranan yang penting dalam mempengaruhi dan memanipulasi pemikiran serta persepsi khalayak mengenai sesuatu isu itu (Lauren, 2013). Seperti yang kita sedia maklum, umat Islam kini telah menghadapi masalah persepsi yang negatif oleh masyarakat bukan Islam sama ada di dalam negara atau di peringkat antarabangsa. Agama Islam adalah agama yang paling disalahertikan oleh masyarakat bukan Islam, khususnya di Barat disebabkan oleh pemberitaan dan pemaparan yang negatif mengenai Islam (Said, 1997; Sofia Hayati, Salleh Md Hassan, Mohd Nizam, 2013; Osama Kanaker, Rosidayu Sabran, Suria Hani dan Salah Mohamed Zaki, 2017a; Osama Kanaker, Rosidayu Sabran, Suria Hani & Salah Mohamed Zaki, 2017b).

Malah di Malaysia, persepsi kaum lain selain Melayu tentang Islam juga masih negatif. Masyarakat bukan Islam di Malaysia masih melihat Islam sebagai mundur, ekstrim, fundamentalis, konservatif dan mengongkong (Mohd Azhar, Rosman, Muhammed Fauzi dan Mohd Koharuddin, 2013:13). Sehubungan itu, bagaimana isu-isu sensitif yang melibatkan agama Islam direpresentasikan di dalam media adalah sangat penting untuk dikaji kerana ia boleh memberikan implikasi seperti diskriminasi, ketakutan, ketegangan, memulakan konfrontasi dan konflik di dalam sebuah negara.

Oleh itu, kajian ini bertujuan untuk mengkaji serta membincangkan mengenai pelaporan media mengenai sebuah isu yang melibatkan cubaan untuk memurtadkan umat Islam oleh gereja DUMC oleh dua akhbar akhbar arus perdana yang berbeza bahasa dan kumpulan sasaran iaitu akhbar *The Star* dan *Utusan Malaysia*.

PERANAN MEDIA AKHBAR KEPADA KHALAYAK

Media seringkali dianggap sebagai alat yang berpengaruh kerana ia berkaitan dengan bahasa yang digunakan dalam menyampaikan mesej. Bahasa adalah alat yang berkuasa terutama apabila digunakan secara sedar dan sengaja untuk mengukuhkan dan memanipulasikan mesej (Ghannam, 2011). Contohnya media cetak adalah sebuah medium bahasa, dan salah satu daripada medium yang paling penting bagi pertukaran idea.

Bahtiar Mohamad, Hassan Abu Bakar dan Mohamad Khadafi Rofie (2004:93) pula menyatakan media menghasilkan dan menyalurkan maklumat atau mesej kepada khalayak ramai dan mesej-mesej ini akan dilihat, diguna dan difahami oleh penontonnya seterusnya akan mempengaruhi mereka. Oleh yang demikian, media dilihat mempunyai kesan yang kuat dalam mempengaruhi minda khalayak yang menggunakannya.

Kenyataan di atas jelas menunjukkan media boleh dianggap sebagai sebuah instrumen yang sangat berpengaruh kerana pemaparannya boleh membawa khalayak untuk membuat interpretasi masing-masing terhadap sesuatu isu. McCombs (2004) juga menyatakan khalayak menggunakan isu-isu yang difokuskan dalam media dan mencipta agenda mereka sendiri dengan memilih isu yang lebih penting mengikut cita rasa mereka. Dengan mencipta topik dalam komuniti, topik dalam agenda khalayak akan terhasil dan seterusnya akan menjadi fokus utama untuk khalayak berbincang dan berdebat mengenainya secara aktif.

Penting untuk kita sedari bahawa semua agenda yang dibincangkan oleh khalayak ini adalah disebabkan oleh peranan yang dimainkan oleh pengampang akhbar. Pengampang mempunyai tanggungjawab untuk menentukan bentuk pemaparan sesebuah pemberitaan itu seterusnya menentukan agenda media kepada khalayak. Tugas pengampang ini menyebabkan media yang berlainan menonjolkan sisi atau aspek tertentu kepada khalayak. Media tidak akan terlepas dari bersikap berat sebelah yang berkaitan dengan ideologi, politik, ekonomi, sosial, budaya bahkan agama mengikut kumpulan sasaran oleh sesebuah akhbar (Eriyanto, 2002).

KEBEBASAN BERAGAMA, ISLAM DAN MELAYU DALAM PERLEMBAGAAN MALAYSIA

Kebebasan beragama adalah salah satu aspek daripada hak-hak yang dijamin oleh Perlembagaan Persekutuan tetapi bukanlah sesuatu yang mutlak kerana Perlembagaan Persekutuan dengan jelas menyatakan kebebasan ini tertakluk kepada undang-undang yang diluluskan bagi mengawal atau menyekat pengembangan agama yang lain dari Islam dalam kalangan umat Islam (Abdul Aziz Bari, 2001).

Apabila berbicara mengenai kebebasan beragama, khususnya apabila ia menyentuh umat Islam, perlulah sesuatu itu dilihat dari konteks Islam sebagai agama persekutuan dan Islam itu perlulah diletakkan daripada agama-agama lain berdasarkan kedudukannya, dalam kerangka Perlembagaan dan berdasarkan kenyataan sejarah negara (Abdul Aziz, 2001).

Malaysia telah diiktiraf sebagai sebuah negara Islam mengikut syarat-syarat minimum sebagaimana yang telah dijelaskan oleh para ulama (Mohd Izhar dan Alias, 2010) dan telah lama mengamalkan prinsip-prinsip dan ajaran Islam dalam pentadbirannya (Neo 2006; Jha, 2009; Ahmad Fauzi & Muhamad Takiyuddin, 2014) walaupun perdebatan mengenai sama ada Malaysia sebagai negara Islam ini masih berlarutan sehingga kini.

Dalam konteks masyarakat berbilang kaum dan agama di negara ini, sikap toleransi termasuk dalam hal berkaitan perundangan merupakan aspek terpenting bagi mewujudkan keharmonian hidup seluruh masyarakat. Justeru, Perlembagaan Persekutuan sebagai undang-undang tertinggi negara telah memperuntukkan Islam adalah agama rasmi bagi negara ini tanpa menafikan hak bagi agama-agama lain (Perkara 3 Perlembagaan Persekutuan). Ini disebut dalam Perkara 3 (1):

“Ugama Islam ialah ugama bagi Persekutuan; tetapi ugama-ugama lain boleh diamalkan dengan aman dan damai di mana-mana bahagian Persekutuan”.

Perkara 3 ini selalunya menimbulkan salah faham apabila ramai yang berpendapat bahawa setiap upacara rasmi di Persekutuan mesti diselitkan dengan dengan unsur-unsur keagamaan Islam (Nik Ahmad Kamal, 1994). Pandangan ini adalah suatu pandangan yang salah kerana dalam Perlembagaan Persekutuan secara nyata memberi jaminan kepada orang-orang bukan Islam untuk mengamalkan kepercayaan mereka secara aman tanpa apa-apa gangguan. Jika perkataan ‘agama’ merangkumi bukan sahaja aspek kepercayaan dan amalan keagamaan tetapi termasuk juga undang-undang yang terpakai kepada penganut-penganut agama tersebut maka makna yang sama juga sepatutnya diberi kepada agama Islam (ibid). Islam bukan sahaja merangkumi kepercayaan keagamaan dan upacara agama tetapi Islam lebih dari itu iaitu merangkumi semua aspek kehidupan termasuklah undang-undang (ibid).

Dalam pada itu, tafsiran ‘Melayu’ yang sinonim dengan ‘Islam’ juga dinyatakan dengan jelas dalam Perlembagaan Persekutuan dalam erti kata bahawa setiap individu Melayu di negara ini adalah beragama Islam (Perkara 160, Perlembagaan Persekutuan). Oleh itu, dari segi Perlembagaan Persekutuan pun sudah jelas menyatakan seseorang yang berbangsa Melayu mestilah beragama Islam dan boleh disimpulkan adalah dilarang sama sekali menganut agama lain selain Islam (Johana Mohd Taib, Amir Husin Mohd Nor, Muhammad Nazir Alias, Amir Fazlim Yusoff, 2010: 92 - 93).

Dalam konteks Malaysia dan sebahagian besar dari alam Melayu, ke-Melayuan perlu diakrabkan dengan Islam, Melayu tidak harus dipisahkan dari Islam. Rapatnya hubungan Melayu dan Islam boleh diibaratkan seperti hubungan tradisi Judaeo-Kristian dengan bangsa-bangsa Eropah. Keakraban ini boleh dicontohkan seperti kelayakan agama Kristian bermazhab Protestan yang wajib ada pada seorang waris takhta di Britain (Abdul Aziz, 2001). Oleh sebab itulah, gerakan Kristianisasi sangat dianggap sensitif di Malaysia kerana ia melibatkan agama dan bangsa tidak juga lari dari dikaitkan dengan Perlembagaan yang sedia termaktub di Malaysia lebih-lebih lagi melibatkan bangsa Melayu yang merupakan kaum majoriti di Malaysia.

Selain itu juga, Perkara 11 Perlembagaan Persekutuan pula memperuntukkan dua perkara iaitu hak kebebasan beragama bagi setiap warganegaranya dan kedua perlindungan kepada agama Islam daripada sebarang pengaruh agama lain atau doktorin lain. Perkara 11 (1):

“Tiap-tiap orang adalah berhak menganuti dan mengamalkan agamanya dan, tertakluk kepada fasa (4), mengembangkan agamanya.”

Perkara 11 (4):

“Undang-undang negeri dan mengenai Wilayah – wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, Labuan dan Putrajaya, undang-undang Persekutuan boleh mengawal atau menyekat pengembangan apa-apa iktikad atau kepercayaan ugama antara orang-orang yang menganui agama Islam.” (dipetik dalam Johana Mohd Taib dan rakan-rakan, 2010:96)

Sekali lagi, dari segi peruntukan Perlembagaan Persekutuan, adalah dilarang sebarang cubaan untuk mengembangkan agama atau doktorin agama selain Islam di Malaysia namun perkara ini masih tetap berlaku.

GERAKAN KRISTIANISASI DI MALAYSIA

Kedatangan kuasa-kuasa penjajah dari Barat yang berslogankan 3G (*Gospel, Gold, Glory*) menjadi titik permulaan berlakunya gerakan Kristianisasi di Malaysia. (Ghazali Basri, 1999:12). Gerakan ini berlaku bukan sahaja di kawasan-kawasan urban tetapi juga di kawasan-kawasan luar bandar. Namun demikian, pemusatan segala aktiviti evangelikal Kristian di Semenanjung Malaysia datang dari gereja-gereja yang beroperasi di kawasan-kawasan urban dan semi-urban (Ismail Abdul Rahman, 1998).

Dalam konteks proses gerakan Kristianisasi yang berlaku di Malaysia amnya dan Semenanjung Malaysia khususnya, didapati bahawa kawasan-kawasan di sekitar Kuala Lumpur dan Petaling Jaya menjadi kawasan-kawasan strategik bagi misionari-misionari Kristian dalam usaha mereka untuk mengkristiankan penduduk di Malaysia. Ini kerana kawasan-kawasan tersebut mempunyai kedudukan politik, pentadbiran dan ekonomi yang strategik dan mempunyai kemudahan-kemudahan asas moden yang memuaskan (ibid).

Usaha-usaha Kristianisasi dan evangelikal gereja-gereja Kristian di Malaysia dirancang dari sini dan kemudian barulah proses pengkristianan yang disusun dan dirancang itu digerakkan ke tempat lain (ibid). Di samping itu, kadar bilangan gereja-gereja Kristian di kawasan tersebut adalah tinggi jika dibandingkan dengan kawasan-kawasan lain di Semenanjung.

Menurut Ismail (1998) lagi, kebebasan beragama yang wujud di negara Malaysia memberi peluang kepada agama Kristian untuk terus berkembang dan kedudukan agama ini bertambah kukuh apabila ianya bergabung dengan badan-badan agama lain seterusnya menubuhkan apa yang dikenali sekarang sebagai The Malaysian Consultative Council of Buddhism, Christianity, Hinduism dan Sikhism (MCCBCHS).

Gereja Kristian boleh bergerak dan berkembang di Semenanjung Malaysia dengan subur juga adalah disebabkan oleh sokongan dan dokongan masyarakat Cina dan India. Sejak zaman penjajahan lagi sehinggalah kini, kumpulan-kumpulan etnik ini terus mendokongi gereja-gereja Kristian dan sekaligus menjadi pemimpin-pemimpin gereja tersebut (Ismail, 1998:131).

Dalam pada itu, gerakan Kristian pada zaman penjajahan British tidak begitu digalakkan kepada orang Melayu disebabkan kepentingan politik Inggeris seperti mengekalkan polisi *indirect rule* Inggeris ke atas negeri jajahannya (Ghazali Basri, 1999). Contohnya, terdapat seorang mubaligh Kristian, J. Moore yang memakai pakaian Melayu dan mengamalkan cara hidup orang Melayu bertujuan untuk menarik masyarakat Melayu untuk masuk ke agama Kristian namun diperintahkan untuk berhenti berbuat demikian oleh Pegawai Daerah serta kitab Injil juga tidak dibenarkan untuk dijual kepada orang-orang Melayu (ibid).

Menurut Ghazali (1999:15-16) lagi, terdapat beberapa perkara yang boleh disimpulkan daripada gerakan Kristianisasi dalam konteks di Malaysia iaitu:

1. Hampir separuh daripada jumlah penduduk di Malaysia yang terdiri daripada kaum Cina, India, Orang Asli dan juga kaum Bumiputera di Sabah, Sarawak menjadi sasaran mereka.
2. Kejayaan parti Bersatu Sabah, sebuah parti yang dianggap sebagai dikuasai Kristian membentuk kerajaan di negeri itu pada tahun 1986, telah menyediakan satu bentuk ‘perangsang semangat’ kepada gerakan misionari mubaligh Kristian di Malaysia.
3. Penubuhan Majlis Perundingan Agama-agama pada tahun 1983 adalah dipelopori oleh pihak Kristian. Perkara ini tampak begitu jelas apabila jawatan Presiden dan Setiausaha pertama majlis itu berpihak kepada mereka yang berpegang kepada Kristian mazhab Katolik, dan seorang lagi ahli jawatankuasanya adalah juga daripada agama Kristian.

Objektif utama majlis ini ditubuhkan adalah supaya sebarang tuntutan dapat dikemukakan dengan lebih berkesan serta pihak Kristian menyatakan rasa kesal mereka kerana agama Islam tidak turut menyertai majlis itu.

4. Sebuah lagi kejayaan penubuhan Christian Federation of Malaysia (CFM) yang disahkan pendaftarannya pada Januari 1986. Tujuan utama penubuhan pertubuhan ini adalah untuk menyatukan keseluruhan mazhab gereja terbesar di negara ini, yang berjumlah kira-kira 40 buah mazhab.
5. Pihak Kristian juga telah menubuhkan National Catholic Education Council pada 1986 selepas sedar perjuangan mubaligh Kristian agak terjejas akibat pelaksanaan dasar Pendidikan Kebangsaan. Tujuan pertubuhan ini ditubuhkan untuk mengembalikan pendidikan agama Kristian kepada anak-anak mereka. Kesan utama dari dasar yang diwujudkan kerajaan ini adalah pengurangan ke atas pendidikan gereja di sekolah-sekolah misionari terutamanya di sekolah-sekolah Katolik dan Methodist dalam kurikulum persekolahan.
6. Masyarakat Kristian telah menyuarakan ketidakpuasan hati terhadap dasar Islamisasi kerajaan kerana bimbang dengan keselamatan mereka. Mereka juga menuntut hak mereka seperti penggunaan kalimah Allah dalam kitab Injil, percetakan kitab Injil dalam bahasa Melayu dan lain-lain lagi yang sebelum ini dilarang oleh pihak kerajaan.
7. Gerakan Kristian juga membantah beberapa dasar dan langkah yang diambil oleh kerajaan dalam membendung sebarang pengaruh Kristianisasi dari merebak ke seluruh Malaysia. Mereka membantah pelaksanaan syariah oleh pihak kerajaan, membantah terhadap sekatan penggunaan beberapa istilah Arab/ Al-Quran yang dikenakan terhadap mereka, membantah peruntukkan tapak untuk rumah-rumah ibadat yang tidak seimbang antara masjid dan gereja contohnya, membantah siaran agama di TV 1, TV 2 dan radio yang tidak seimbang seolah-olah berpihak kepada Islam sahaja dan membantah dasar Pendidikan Kebangsaan yang mengurangkan pendidikan gereja di sekolah-sekolah misionari.

PEMILIKAN AKHBAR *UTUSAN MALAYSIA* DAN *THE STAR*

Sebelum berbincang dengan lebih lanjut mengenai kes kajian dan metodologi kajian, amat penting juga untuk kita membincangkan mengenai pemilikan akhbar *Utusan Malaysia* dan *The Star* supaya dapat memahami dengan lebih mendalam mengenai konteks kajian ini. Menurut Jeniri Amir (2005), akhbar-akbar arus perdana di Malaysia sering kali dikaitkan dengan pemilikan oleh parti-parti politik yang dominan seperti parti United Malays National Organisation (UMNO) yang dikaitkan dengan *New Strait Times*, *Berita Harian* dan *Utusan Malaysia* manakala Malaysian Chinese Association (MCA) dikaitkan pula dengan *The Star*.

Zaharom dan Wang Lay Kim (2004) juga menyatakan parti-parti dominan dalam negara mula melaburkan wang dalam akhbar-akhbar utama di Malaysia untuk mengawal dan mempengaruhi akhbar-akhbar tersebut. Seterusnya pemilikan media di negara ini mula berubah kepada tangan ahli-ahli politik elit dan sekutu-sekutu perniagaan mereka. Parti UMNO mempunyai kuasa ke atas Fleet Holdings dan Renong Bhd yang membawa kepada pemilikan bersama akhbar *Utusan Melayu* melalui *Utusan Melayu Press* dan *New Straits Times Press* (Wang, 2001; Chang, 2002; Nur Azween dan Nizam, 2008).

Langkah ini diambil selepas peristiwa konflik 13 Mei 1969 melalui sebuah dasar yang dikenali sebagai Dasar Ekonomi Baru (DEB). Berikutan dengan isu ini, usaha dilakukan dengan menghadkan pemilikan saham akhbar di negara ini kepada 20 % oleh rakyat asing (Chang, 2002). Wang Lay Kim (2001) dan Chang (2002) menyatakan pelaksanaan dasar ini adalah

untuk mewujudkan sebuah masyarakat perniagaan Bumiputera dan seterusnya mencapai pemilikan 30 % Bumiputera dalam sektor korporat negara sebaik menjelang tahun 1990.

Pada tahun 1977, *The Star* telah dibeli oleh Huaren Holdings, syarikat yang dimiliki oleh MCA, rakan parti komponen dalam BN. Menurut Chang (2002:140), penguasaan kuasa politik ke atas *The Star* sudah wujud jauh lebih awal sebelum MCA mengambil alih saham majoriti akhbar itu. Pada peringkat awal, pemilikan *The Star* dikongsi oleh *Utusan Melayu* dan MCA, sementara bekas Perdana Menteri pertama Malaysia, Tunku Abdul Rahman memegang jawatan sebagai Pengerusi syarikat itu. Perebutan kuasa dalam kalangan ahli UMNO mengakibatkan akhbar itu pada suatu ketika menjadi sasaran perebutan dalam kalangan parti-parti politik yang dominan pada ketika itu.

Kini, MCA melalui syarikat pelaburannya, Huaren Holdings Sdn. Bhd menguasai 58 peratus daripada saham dalam Star Publications (M) Bhd yang menunjukkan ia jelas dikuasai oleh satu parti sahaja dan perlunya parti politik untuk menguasai sesebuah organisasi media untuk kepentingan politik masing-masing (Wang, 2001; Wang dan Zaharom Nain, 2004; Jeniri Amir, 2005).

KAJIAN KES

Pada 3 Ogos 2011, pihak Jabatan Agama Islam Selangor (JAIS) bersama sepasukan anggota Polis Diraja Malaysia (PDRM) telah melakukan pemeriksaan ke atas sebuah gereja di Damansara Utama atau lebih dikenali sebagai Damansara Utama Methodist Church (DUMC) atas maklumat yang diterima (Abdul Yazid Alias, 2011). Pemeriksaan dibuat berdasarkan maklumat awam yang mendakwa berlakunya jemputan beberapa orang Islam ke Majlis Berbuka Puasa yang dinamakan Thanksgiving Dinner Program dan tindakan diambil berdasarkan Seksyen 10 Enakmen Jenayah Syariah (Negeri Selangor) Tahun 1995 iaitu menghina atau menyebabkan agama Islam dipandang hina (ibid).

Berikut adalah penjelasan lengkap mengenai operasi pemeriksaan 12 orang Islam di majlis Thanksgiving yang dijalankan pada 3 Ogos 2011 beralamat di Dewan 3, Damansara Utama Methodist Church (DUMC) Jalan 13/1, Seksyen 13, 46700, Petaling Jaya, Selangor Darul Ehsan yang disediakan oleh Penolong Pengarah (Perancangan dan Strategik), Bahagian Penguatkuasaan Jabatan Agama Islam Selangor ("Penjelasan Mengenai Operasi," 2011). Maklumat laporan ini telah tersebar luas di internet melalui blog-blog malah pengkaji sendiri menerimanya melalui e-mel pengkaji dan laman web <http://umno-online.com/?p=43432> adalah salah satu laman web yang menyiarkan laporan bertulis tersebut kepada khalayak.

Pemeriksaan dibuat berdasarkan maklumat awam yang mendakwa berlakunya jemputan beberapa orang Islam ke Majlis Berbuka Puasa yang dinamakan *Thanksgiving Dinner Program Itenary* dan tindakan diambil berdasarkan Seksyen 10, Enakmen Jenayah Syariah (Negeri Selangor) Tahun 1995 iaitu menghina atau menyebabkan agama Islam dipandang hina.

Siasatan juga dibuat mengikut Enakmen agama bukan Islam (Kawalan Perkembangan di kalangan orang Islam) Negeri Selangor tahun 1988. Program ini disyaki bertujuan untuk menyambut penganut beragama Islam berbuka puasa dan meraikan perayaan *Thanksgiving*. Operasi ini disertai oleh 13 Pegawai Penguatkuasa Agama JAIS dan dibantu oleh sepasukan anggota dari PDRM seramai 20 orang daripada Ibu Pejabat Daerah Petaling Jaya dan Sea Park.

Terdapat beberapa isu yang timbul dalam kes pemeriksaan JAIS terhadap gereja DUMC ini apabila jemputan yang hadir dalam majlis itu adalah jemputan secara tertutup dan bukan secara

terbuka untuk semua. Hanya mereka yang terpilih sahaja dijemput untuk menghadiri majlis makan tersebut.

Selain itu, terdapat tiga peserta beragama Islam yang cuba dibawa keluar melalui pintu belakang secara senyap semasa pemeriksaan JAIS tersebut dilakukan. Malah, nyayian dan kalimah-kalimah seperti ‘Alhamdulillah’ dan ‘Allahuakbar’ dilakukan di tempat yang tidak sepatutnya lebih-lebih lagi di gereja sekaligus menimbulkan syak dalam kalangan anggota JAIS.

Selain itu juga, didapati soalan kuiz mengenai agama Islam diberikan kepada peserta yang hadir dan majlis tersebut disyaki bertujuan untuk menarik orang Islam kerana terdapat ciri-ciri tarikan seperti berikut:

- a. Bunga manggar diletakkan di pintu masuk dewan.
- b. Baju yang dipakai oleh bukan Islam adalah baju kebaya, kebangsaan dan kurung.
- c. Cebisan soalan kuiz Islam yang dikoyakkan oleh penganjur.
- d. Majlis diadakan di premis Kristian.
- e. Malah seorang peserta berbangsa Melayu yang hadir apabila ditanya secara lisan oleh anggota penguatkuasa berhubung agamanya, jawapan beliau adalah *-I believe in God* (mengikut cara Kristian dan gereja).
- f. Tiada sebarang serbuan dilakukan, bahkan JAIS telah melakukan rundingan sebelum melakukan pemeriksaan. Penganjur dan JAIS bersetuju untuk menjalankan pemeriksaan individu di dalam dewan berkenaan setelah majlis selesai dijalankan yang kemudiannya dihadiri wartawan. Pihak JAIS telah dituduh memanggil wartawan tersebut sedangkan tiada jemputan dibuat oleh JAIS.

METODOLOGI

Kajian ini menggunakan pendekatan analisis kandungan kuantitatif dan kualitatif untuk mengkaji sifat pelaporan berita mengenai sebuah isu berkaitan cubaan untuk memurtadkan orang Islam di media tempatan. Ia termasuk melihat teks berita di akhbar-akhbar untuk memahami bagaimana isu tersebut dilaporkan.

Kajian ini juga termasuk menganalisis naratif berita untuk memahami bagaimana isu itu dibina dan digambarkan dalam media akhbar terpilih di Malaysia. Unit analisis untuk kajian ini adalah berita langsung, editorial, kolum, pendapat umum dan surat daripada pembaca. Artikel-artikel ini dicari dan dikumpulkan setiap hari sepanjang isu sedang dibincangkan oleh media. Kajian ini menggunakan kaedah sampel *census* yang meneliti semua unit analisis. Banyak sarjana mengesahkan bahawa kaedah sampel *census* sangat berguna dalam kajian melibatkan sebuah isu tertentu (Yang dan Md Sidin, 2012). Lebih besar sampel kajian, semakin kurang bias keputusan kajian yang akan didapati.

Akhbar *Utusan Malaysia* dan *The Star* dipilih untuk dikaji kerana kedua-duanya adalah akhbar arus perdana yang mempunyai jumlah pembaca paling tinggi bagi kategori akhbar berbahasa Melayu untuk *Utusan Malaysia* manakala *The Star* untuk akhbar berbahasa Inggeris pada tahun 2011 (Yang dan Md Sidin, 2011; Yang dan Md Sidin, 2012).

Kedua-dua akhbar ini juga mempunyai sasaran pembaca yang berlainan dan amat menarik untuk dikaji dari segi perbezaan pelaporan mengenai isu cubaan untuk memurtadkan umat Islam ini. Akhbar *Utusan Malaysia* (akhbar berbahasa Melayu) mensasarkan kumpulan

pembaca yang terdiri daripada kaum Melayu manakala *The Star* (akhbar berbahasa Inggeris) mensasarkan pembacanya yang terdiri daripada berbilang kaum dan kumpulan pertengahan.

Tempoh masa untuk kajian ini adalah dari 3 Ogos, 2011 (tarikh mula pemeriksaan itu dibuat dan waktu paling hangat isu ini berlaku) sehingga 17 Oktober, 2011 (seminggu selepas titah Sultan Selangor mengenai isu ini) yang mengarahkan tiada tindakan diambil terhadap mana-mana pihak yang terlibat dengan isu ini kerana kurangnya bukti. Namun, Sultan Selangor mengarahkan mereka yang terlibat diberi kaunseling dan memberi peringatan kepada semua pihak supaya tidak lagi cuba untuk menyebarkan agama lain kepada penganut agama Islam di negeri Selangor secara khususnya dan Malaysia secara amnya.

DAPATAN KAJIAN & PERBINCANGAN

Hasil daripada kajian yang berlangsung selama 10 minggu ini berjaya mengumpulkan sebanyak 186 artikel berita dari kedua-dua akhbar. Dari 186 artikel berita tersebut, akhbar *The Star* menyiarkan 62 buah artikel berita (33.3 %) manakala akhbar *Utusan Malaysia* sebanyak 124 artikel berita (66.7 %).

Jadual 1: Jumlah artikel kajian

Akhbar kajian	Jumlah	(%)
The Star	62	33.3
Utusan Malaysia	124	66.7
Jumlah	186	100.0

Daripada hasil dapatan ini, kita dapat lihat akhbar *Utusan Malaysia* lebih banyak menyiarkan artikel berita mengenai isu ini berbanding akhbar *The Star* dalam jumlah yang besar sekaligus menunjukkan akhbar *Utusan Malaysia* lebih banyak memberi keutamaan mengenai isu ini berbanding akhbar *The Star*.

Memandangkan akhbar *Utusan Malaysia* berpegang kepada ideologi yang memperjuangkan bangsa Melayu dan agama Islam dalam polisi akhbarnya, tidak hairanlah isu ini diberikan keutamaan yang lebih tinggi berbanding akhbar *The Star* (Yang dan Md Sidin 2011; Yang dan Md Sidin 2012). Dapatan ini bersesuaian dengan dapatan kajian oleh Halimahton dan rakan-rakan (2006) yang mendapati dalam melaporkan mengenai isu kontroversi perebutan mayat M.Moorthy (salah seorang pendaki gunung Everest negara) dan seorang wanita Cina, Nyonya Tahir, akhbar *Utusan Malaysia* memberikan keutamaan yang tinggi dalam kedua-dua isu ini memandangkan ia melibatkan perebutan mayat yang telah menukar agama mereka kepada agama Islam dan undang-undang syariah.

Dari segi sudut penggunaan sumber berita pula, terdapat 10 kategori sumber berita utama dan dominan yang telah dibahagikan iaitu (1) ahli/ pemimpin politik kerajaan Barisan Nasional (BN), (2) ahli/ pemimpin politik Pakatan Rakyat (PR), (3) wakil dari NGO Islam, (4) wakil dari NGO Kristian, (5) wakil dari jabatan agama Islam, (6) wakil dari pihak Gereja DUMC, (7) pendapat editor/ pengarang, (8) orang awam, (9) Sultan/wakil Sultan dan (10) ahli/ pemimpin politik bebas. Jadual di bawah menjelaskan jumlah kekerapan sumber dominan yang digunakan oleh kedua-dua akhbar.

Jadual 2: Perbezaan penggunaan sumber berita

Sumber Berita		Akhbar		Jumlah
		The Star	Utusan Malaysia	
Ahli/pemimpin politik BN	Kiraan	12	24	36
	% antara akhbar kajian	19.4%	19.4%	19.4%
Ahli/pemimpin politik PR	Kiraan	18	22	40
	% antara akhbar kajian	29.0%	17.7%	21.5%
Wakil dari NGO Islam	Kiraan	5	28	33
	% antara akhbar kajian	8.1%	22.6%	17.7%
Wakil dari NGO Kristian	Kiraan	3	0	3
	% antara akhbar kajian	4.8%	0	1.6%
Wakil dari jabatan agama Islam	Kiraan	6	15	21
	% antara akhbar kajian	9.7%	12.1%	11.3%
Wakil dari pihak Gereja DUMC	Kiraan	6	0	6
	% antara akhbar kajian	9.7%	0	3.2%
Pendapat editor/pengarang	Kiraan	8	19	27
	% antara akhbar kajian	12.9%	15.3%	14.5%
Orang awam	Kiraan	1	11	12
	% antara akhbar kajian	1.6%	8.9%	6.5%
Sultan/wakil Sultan	Kiraan	2	2	4
	% antara akhbar kajian	3.2%	1.6%	2.2%

Ahli/pemimpin politik bebas	Kiraan	1	3	4
	% antara akhbar kajian	1.6%	2.4%	2.2%
Jumlah	Kiraan	62	124	186
	% antara akhbar kajian	100.0%	100.0%	100.0%

Daripada dapatan di atas, dapat dirumuskan bahawa walaupun kedua-dua akhbar diketahui dimiliki oleh parti komponen Barisan Nasional (BN) yang pada ketika itu adalah kerajaan yang berkuasa, namun kedua-dua akhbar tersebut masih memberi ruang kepada sumber dari parti Pakatan Rakyat untuk menjelaskan mengenai beberapa perkara dalam isu pemeriksaan JAIS ini.

Dalam isu ini, akhbar *Utusan Malaysia* banyak bergantung kepada sumber dari parti PAS yang sangat menyokong tindakan yang diambil oleh pihak JAIS itu. Sesuatu dapatan yang menarik juga dihasilkan apabila akhbar *Utusan Malaysia* langsung tidak memberikan ruang dan peluang kepada mana-mana pihak dari gereja atau mana-mana paderi Kristian dalam memberi penjelasan mengenai isu tersebut. Akhbar *The Star* pula dilihat memberikan peluang dan ruang juga kepada wakil pihak gereja dalam memberikan penjelasan mengenai insiden yang berlaku.

Akhbar *Utusan Malaysia* juga dilihat banyak memberi ruang kepada pemimpin-pemimpin Melayu Islam dalam PAS dalam menonjolkan diri mereka dalam isu ini seperti Ketua Pemuda PAS, Nasrudin Hassan Tantawi dan Timbalan Ketua Pemuda PAS, Nik Abduh Nik Aziz yang juga menyokong tindakan yang diambil oleh pihak JAIS. Boleh disimpulkan juga bahawa akhbar *Utusan Malaysia* hanya menggunakan sumber dari Pakatan Rakyat yang menyokong tindakan yang diambil oleh pihak JAIS.

Dalam penggunaan sumber ini, dapat dijelaskan bahawa akhbar *Utusan Malaysia* sangat tegas dalam pemberitaannya mengenai isu cubaan murtad ini dengan tidak memberi sebarang peluang kepada pihak gereja untuk memberikan penjelasan manakala akhbar *The Star* yang mensasarkan golongan pembaca yang terdiri dari berbilang bangsa, turut memberikan peluang kepada pihak gereja untuk memberikan penjelasan mengenai insiden yang berlaku. Tidak sesuatu yang pelik juga apabila dapatan kajian menunjukkan *Utusan Malaysia* paling banyak menggunakan sumber dari NGO Islam dalam melaporkan mengenai isu ini berasaskan ideologi dan polisi yang dipegangnya.

Dari sudut kecenderungan pelaporan artikel berita pula, kecenderungan artikel dikategorikan sebagai (1) menyokong tindakan oleh pihak JAIS, (2) tidak menyokong tindakan oleh pihak JAIS dan (3) neutral dan tidak berpihak kepada mana-mana pihak. Dapatan kajian adalah seperti berikut:

Jadual 3: Perbezaan kecenderungan artikel berita

Kecenderungan artikel berita		Akhbar kajian		Jumlah
		The Star	Utusan Malaysia	
Menyokong tindakan JAIS	Kekerapan	10	48	58
	% antara akhbar kajian	16.1%	38.7%	31.2%
Tidak menyokong tindakan JAIS	Kekerapan	16	0	16
	% antara akhbar kajian	25.8%	.0%	8.6%
Neutral	Kekerapan	36	76	112
	% antara akhbar kajian	58.1%	61.3%	60.2%
Jumlah	Kekerapan	62	124	186
	% antara akhbar kajian	100.0%	100.0%	100.0%

Dapatan kajian mendapati akhbar *Utusan Malaysia* lebih banyak menyiarkan artikel yang menyokong tindakan JAIS terhadap gereja DUMC dengan 48 artikel beritanya atau 38.7 % daripada keseluruhan artikel berita yang disiarkan menyokong tindakan yang diambil oleh JAIS berbanding akhbar *The Star* dengan hanya 10 artikel beritanya atau 16.1 % dari keseluruhan artikel berita yang disiarkan menyokong tindakan JAIS. Contoh kandungan berita yang menunjukkan kecenderungan pelaporan yang positif mengenai operasi JAIS terhadap gereja DUMC tersebut adalah seperti berikut:

“Hakikatnya, tindakan JAIS ke atas Gereja Methodist Damansara Utama di Petaling Jaya itu berlandaskan kepada prinsip dan tanggungjawab agensi penguatkuasaan itu untuk mempertahankan akidah umat Islam serta kesucian agama ini. Akidah bukan bahan dagangan politik, ia tidak boleh dijual beli” (Azman Anuar 2011).

“Bagi saya dalam situasi ini, JAIS dan Dr. Hasan tidak wajar dikritik kerana tindakan mereka berdasarkan laporan dan bukti. Benar, kita perlu hormat menghormati walaupun berlainan agama tetapi di dalam situasi ini ia melibatkan maruah agama Islam” (Hariz Chong 2011).

Dalam teks di atas, dapat dilihat bahawa perkataan seperti “berlandaskan prinsip” dan “tanggungjawab” telah digunakan dalam memberikan gambaran yang positif mengenai tindakan yang diambil oleh pihak JAIS dalam isu ini oleh akhbar *Utusan Malaysia*. Perkataan “mempertahankan akidah” dan “kesucian agama” yang digunakan jelas menunjukkan akhbar *Utusan Malaysia* sangat menyokong tindakan oleh JAIS itu diambil untuk mempertahankan akidah umat Islam dan menjaganya dari sebarang anasir yang mendatangkan bahaya kepada pegangan umat Islam.

Bagi kecenderungan pelaporan yang tidak menyokong tindakan JAIS tersebut, akhbar *The Star* lebih banyak menyiarkan artikel yang tidak menyokong tindakan JAIS tersebut dengan 16 artikel berita atau 25.8 % daripada keseluruhan artikel beritanya tidak menyokong tindakan JAIS terhadap gereja DUMC. Akhbar *Utusan Malaysia* pula langsung tidak menyiarkan artikel yang membantah tindakan yang diambil oleh pihak JAIS tersebut. Contoh kandungan berita yang menunjukkan arah berita yang negatif terhadap operasi JAIS terhadap gereja DUMC tersebut adalah seperti berikut:

“No religious official anywhere should be so inflammatory, much less have the temerity to commit such an outrageous act. That goes double for a multi-racial, multi-cultural and multi-religious Malaysia in the 21st century” (The trespass that was not a social call, 2011).

Terjemahan: *“Tiada mana-mana pegawai agama sepatutnya menjadi sangat melampau, apatah lagi mempunyai keberanian untuk melakukan perbuatan yang keterlaluan. Terutama bagi sebuah negara Malaysia yang berbilang kaum, pelbagai budaya dan pelbagai agama di abad ke-21”*

“It is unprecedented. The operation by the Selangor state religious department (Jais) on the Damansara Utama Methodist Church on Wednesday is shameful and a blot on our history” (Wong Chun Wai, 2011).

Terjemahan: *“Ini belum pernah berlaku. Operasi (serbuan yang dilakukan) oleh Jabatan Agama Islam Selangor (Jais) ke atas gereja Methodist Damansara Utama pada hari Rabu adalah memalukan dan suatu kesalahan yang merosakkan sejarah kita”*

Dalam teks di atas, dapat dilihat bahawa perkataan seperti “inflammatory” (melampau) dan “unprecedented” (keterlaluan) telah digunakan dalam memberikan gambaran yang negatif mengenai tindakan yang diambil oleh pihak JAIS dalam isu ini. Jelas sekali akhbar *The Star* dalam sesetengah artikelnya mengambil pendirian yang tidak menyokong tindakan oleh JAIS tersebut. Selain itu juga, perkataan seperti “shameful” (memalukan) dan “blot on our history” (merosakkan sejarah) yang digunakan jelas menunjukkan akhbar *The Star* dalam sesetengah artikelnya tidak bersetuju dengan tindakan yang diambil oleh JAIS itu.

Bagi kecenderungan artikel yang berbentuk neutral, kedua-dua akhbar juga menunjukkan perbezaan di mana akhbar *The Star* menyiarkan sebanyak 36 artikel berita atau 58.1 % daripada keseluruhan artikel beritanya manakala akhbar *Utusan Malaysia* sebanyak 76 artikel atau 61.3 % daripada keseluruhan artikel yang disiarkan. Contoh kandungan berita yang menunjukkan arah berita yang neutral terhadap operasi JAIS terhadap gereja DUMC tersebut adalah seperti berikut:

“Obviously, the culprits in the present case are the ignorant, the obstinate, the opportunists and the extremists from both Muslim and non-Muslim sides. They must not be allowed to administer or interfere with religious matters if we are to live in peace and harmony” (Wan Azhar Wan Ahmad, 2011).

Terjemahan: *“Jelas sekali, mereka yang bersalah dalam kes ini adalah mereka yang jahil, degil, pengambil kesempatan dan pelampau daripada kedua-dua pihak Islam dan bukan Islam. Mereka tidak seharusnya dibenarkan untuk mentadbir atau melibatkan diri dalam hal-hal agama jika kita mahu hidup dalam keadaan aman dan harmoni”*

“Jika ada pun perbalahan dan pertelingkahan, ia diselesaikan dengan cara baik. Selagi bukan Islam menghormati dan tidak mengkhianati Islam, selagi itulah keharmonian hidup bermasyarakat dan bernegara dapat dipertahankan”(Sederhana selesai kemelut, 2011).

Daripada dapatan kajian di atas, dapat dirumuskan bahawa akhbar *The Star* lebih bersifat terbuka dalam pelaporannya berbanding akhbar *Utusan Malaysia* dengan menyiarkan juga 16 artikel berita atau 24.2 % daripada keseluruhan artikel berita yang disiarkan menyokong pihak gereja DUMC berbanding *Utusan Malaysia* yang langsung tidak menyiarkan artikel yang menyokong pihak gereja DUMC. Walaubagaimanapun, dapatlah dirumuskan bahawa akhbar *Utusan Malaysia* sangat tegas dalam melaporkan mengenai isu-isu yang melibatkan agama Islam dan sangat memainkan peranannya sebagai medium untuk memperjuangkan Islam dan Melayu di Malaysia.

Dapatan kajian ini juga mengesahkan apa yang diperkatakan oleh Ahmad Murad Merican (2005) yang menyatakan akhbar *Utusan Malaysia* yang mewakili akhbar Melayu di Malaysia telah berkali-kali menunjukkan pelaporannya lebih menekankan mengenai masyarakat Melayu dan Islam sahaja di mana dalam konteks Malaysia, menjadi seorang Melayu itu adalah bererti seseorang itu adalah Muslim.

Menurut Ahmad Murad (2005) lagi, akhbar *Utusan Malaysia* lebih banyak menggambarkan agama Islam sebagai agama yang teguh dan masyarakat Melayu hanya boleh menganut agama Islam seperti yang termaktub dalam Perlembagaan. Oleh itu, dapatan kajian ini mengesahkan kenyataan Ahmad Murad tersebut di mana corak pelaporan akhbar *Utusan Malaysia* dalam kajian ini memberikan penekanan yang lebih tinggi mengenai masalah akidah umat Islam dalam isu ini berbanding akhbar *The Star*.

Namun begitu, sesuatu yang perlu ditekankan di sini, kedua-dua akhbar boleh dikatakan mengamalkan pemberitaan yang seimbang dalam melaporkan mengenai isu ini kerana kedua-dua akhbar menyiarkan artikel-artikel berita yang bersifat neutral paling tertinggi dalam pemberitaan mereka. Dapatan kajian ini juga selari dengan dapatan kajian oleh Yang dan Md Sidin (2011) yang menyatakan akhbar *Utusan Malaysia* dan *The Star* mengamalkan pemberitaan neutral yang tinggi dalam pemberitaan mereka mengenai isu kontroversi yang melibatkan agama di Malaysia. Malah *Utusan Malaysia* adalah akhbar yang paling neutral dalam pelaporannya mengenai isu kontroversi murtad oleh Lina Joy dalam kajian yang dilakukan oleh Yang dan Md Sidin (2011), walaupun diketahui ideologinya yang condong kepada perjuangan Islam dan Melayu.

KESIMPULAN

Secara kesimpulannya, media memainkan peranan yang sangat penting dalam melaporkan mengenai isu-isu yang melibatkan murtad di Malaysia memandangkan isu ini adalah isu yang sangat sensitif di Malaysia terutamanya apabila melibatkan agama Islam dan agama-agama lain.

Media dalam memainkan peranannya sebagai pemberi maklumat perlu menggunakan “kuasa” yang ada padanya dalam memberikan maklumat yang tepat mengenai Islam kerana agama Islam kini sering dipandang oleh sesetengah pihak dengan persepsi yang negatif.

Oleh itu, dapatlah dicadangkan bahawa selain mengamalkan pemberitaan yang seimbang, akhbar di Malaysia perlu mendidik masyarakat umum terutamanya golongan bukan Islam dalam memahami dan menghormati peruntukan yang terdapat dalam Perlembagaan Persekutuan mengenai agama Islam. Pelaporan seperti ini perlu dipertingkatkan dalam pelaporan akhbar-akhbar berbahasa Inggeris dan akhbar-akhbar bukan berbahasa Melayu agar isu-isu yang melibatkan akidah umat Islam akan terus terpelihara.

RUJUKAN

- Abdul Aziz Bari. (2001). *Perlembagaan Malaysia: Asas-asas dan masalah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Abdul Yazid Alias. (5 Ogos, 2011). MB Selangor minta laporan. *Utusan Malaysia*. <http://www.utusan.com.my/>.
- Ahmad Fauzi Abdul Hamid & Muhamad Takiyuddin Ismail. (2014). Islamist conservatism and the demise of Islam Hadhari in Malaysia, *Islam and Christian-Muslim Relations*, 25(2), 159-180. DOI: 10.1080/09596410.2014.880549.
- Ahmad Murad Merican. (2005). 'Religious ideas: Islam in the Malay press' dalam Syed Farid Al-atas ed. *Covering Islam: Challenges and opportunities for media in the global village* (115-132). Singapore: Centre for Research on Islamic and Malay Affairs and Konrad Adenauer Foundation.
- Azman Anuar. (11 Oktober, 2011). Waspada, wujud usaha memurtadkan umat Islam di Selangor. *Utusan Malaysia*. <http://www.utusan.com.my/>.
- Bahtiar Mohamad, Hassan Abu Bakar & Mohamad Khadafi Hj Rofie (2004). Imej Islam di media cetak: Analisis kandungan akhbar Mingguan di Malaysia. *The Malaysian Journal of Language and Communication*, I(I). 79-98.
- Chang Teck Peng. (2002). *Media massa dan hegemoni Barisan Nasional: Satu kajian kes ke atas peranan media dalam pengurusan kewangan 1997 di Malaysia*. Tesis Sarjana, Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Eriyanto. (2002). *Analisis framing: Konstruksi, ideologi dan politik media*. Yogyakarta: LkiS.
- Farahwahida Mohd Yusof; Aminuddin Ruskam, Azmi Shah Suratman, Mohd Nasir Ripin, Nur Raihan Nordin & Sharifah Munirah Timmiati. (2008). *Kaedah penyelesaian dalam menangani pertukaran agama dalam kalangan masyarakat Melayu-Islam di Johor, Selangor dan Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur*. Johor Bahru: Universiti Teknologi Malaysia.
- Ghannam, N. (2011). *Newspaper ideology: A critical discourse analysis of an event published in six Lebanese newspapers*. Tesis Sarjana Muda. University of the Witwatersrand, South Africa.
- Ghazali Basri. (1999). *Gerakan Kristian*. Selangor: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Halimahton S., Hua. N.T. & Raman, V. (2006). Covering race and religion: The Moorthy and Nyonya Tahir cases in four Malaysian Newspapers". *Kajian Malaysia*, XXIV, (1 & 2), 185-201.
- Hariz Chong. (9 Ogos, 2011). Kesempitan hidup, berbuka puasa di gereja? *Utusan Malaysia*. <http://www.utusan.com.my/>.
- Ismail Abdul Rahman. (1998). *Gerakan Agama Kristian di Malaysia: Satu tinjauan khas di Kuala Lumpur dan Petaling Jaya*. Kuala Terengganu: Percetakan Yayasan Islam Terengganu Sdn Bhd.
- Ismail Abdul Rahman. (2000). *Gerakan gereja Katolik di Malaysia*. Selangor: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Jeniri Amir. (2005). Agenda akhbar dan agenda politik MCA. *Jurnal Pengajian Media Malaysia*, 7, (1). 101-110.
- Jha, P.K. (2009). Religious assertion in Malaysia: Constrained or conflagrated? *Strategic Analysis*, 33(6), 890-902.
- Johana Mohd Taib, Amir Husin Mohd Nor, Muhammad Nazir Alias & Amir Fazlim Yusoff. (2010). Peruntukan undang-undang berkaitan kesalahan jenayah aqidah di Malaysia dalam Amir Husin Mohd Nor, Amir Fazlim Yusoff & Muhammad Nazir Alias, *Kesalahan jenayah aqidah, menurut kerangka perundangan di Malaysia* (98-128). Selangor: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Lauren, De Rooij. (2013). 'Lifting the veil: An analysis of the influence of the media on the treatment of Islam and Muslims in Britain and the West', ASREC 2013, Association

- for the Study of Religion, Economics, & Culture Twelfth Annual Conference, Arlington, Virginia, USA.
- McCombs, M. E. (2004). *Setting the agenda: The mass media and public opinion*. Cambridge, U.K.: Polity.
- Mohd Azhar Abd. Hamid, Rosman Md. Yusuff, Muhammed Fauzi Othman & Mohd Koharuddin Balwi. (2013). Perspektif Orang Cina Terhadap Agama Islam di Malaysia: Satu Tinjauan Awal. *Jurnal Teknologi (Social Sciences)*, 60, 11–19.
- Mohd Izhar Ariff Mohd Hashim & Alias Azhar. (2010). Prinsip dan model negara Islam: Definisi dan aplikasinya di Malaysia. *JGD – Journal of Governance and Development*, 6, 53 – 68.
- Neo, J. L. C. (2006). Malay nationalism, Islamic supremacy and the constitutional bargain in the multi-ethnic composition of Malaysia. *International Journal on Minority and Group Rights*, 13(1), 95–118.
- Nik Ahmad Kamal Nik Mahmood. (1994). Kedudukan undang-undang Islam dalam Perlembagaan dalam Ahmad Ibrahim et al. (1994). *Islam dalam perlembagaan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Nur Azween Zakaria & Nidzam Sulaiman. (2008). Media alternatif sebagai agen perluasan ruang bersuara kajian kes pilihan raya umum Ke-12 dalam Worrnan Hj. Kabul, Shireen Haron, Mat Zin Mat Kib & Abdul Kadir Rosline. *Prosiding Seminar Politik Malaysia* (250-260). Shah Alam: Pusat Penerbitan Universiti (UPENA).
- Nur Kareelawati Abd. Karim. (2010). Reporting on apostasy: Are Malaysian newspapers at the crossroads? Dalam Maznah Buyong, Nur Kareelawati Abd Karim, Sofia Hayati Yusoff dan Suria Hani A Rahman, *Portrayal of Islam in the Media*. (209 – 226). Nilai: MNR Global Resources & Faculty of Leadership and Management. USIM.
- Osama Kanaker, Rosidayu Sabran, Suria Hani A. Rahman & Salah Mohamed Zaki Ibrahim. (2017a). Authenticity of characters portrayal in Islamic films: A Study on the Message. *Al-'Abqari Journal*, 12(Special Edition), 47-57.
- Osama Kanaker, Rosidayu Sabran, Suria Hani A. Rahman & Salah Mohamed Zaki Ibrahim. (2017b). Misrepresentation of Islam in Islamic films: Analysis of key incidents of the Message (1977). *Al-'Abqari Journal*, 12(Special Edition), 59-70.
- Penjelasan mengenai operasi pemeriksaan orang Islam di Gereja DUMC. (12 Ogos, 2011). <http://umno-online.com/?p=43432>.
- Perlembagaan Persekutuan Malaysia. (1970). *Terjemahan jabatan peguam negara*. Cetakan Kerajaan: Kuala Lumpur.
- Rozipi Razak. (2000). *Gejala murtad: UMNO - PAS membisu*, Kuala Lumpur: K.R. Retailers.
- Said, E. (1997). *Covering Islam: How the media and the experts determine how we see the rest of the world*. New York: Vintage Books.
- Sederhana selesai kemelut. (12 Ogos, 2011). *Utusan Malaysia*. <http://www.utusan.com.my/>.
- Sofia Hayati Yusoff, Salleh Md Hassan & Mohd Nizam Osman. (2013). The coverage on Islam and terrorism: A framing analysis of the International News Magazines. Time and The Economist. *Al-'Abqari Journal*, 3, 3-16.
- The trespass that was not a social call. (7 Ogos, 2011). *The Star*. <http://www.thestar.com.my>.
- Wan Azhar Wan Ahmad. (30 Ogos, 2011). Let wisdom and reason prevail. *The Star*. <http://www.thestar.com.my>.
- Wang Lay Kim. (2001). Media and Democracy in Malaysia. *Journal of The European Institute for Communication and Culture* (Jovnost). Vol. VIII, No. 2. 67-88.
- Wong Chun Wai. (7 Ogos, 2011). Let's fight to keep Malaysia moderate. *The Star*. <http://www.thestar.com.my>.

- Yang Lai Fong & Md Sidin Ahmad Ishak (2012). Framing interethnic conflict in Malaysia: A comparative analysis of newspaper coverage on the Hindu Rights Action Force (Hindraf). *International Journal of Communication*, 6, 166-189.
- Yang Lai Fong & Md Sidin Ahmad Ishak. (2010). ‘Covering religious conflict in Malaysia: How sin chew daily framed the Lina Joy Controversy’, *Malaysian Journal of Media Studies*, 12(2), 11-22.
- Yang Lai Fong & Md Sidin Ahmad Ishak. (2011). Framing religious disputes: A comparative analysis of the Lina Joy controversy reported by Malaysian Newspapers. *The Journal of the South East Asia Research Centre for Communication and Humanities*, 3(2), 21-37.
- Zaharom Nain & Wang, L.K. (2004). “Ownership, control and the Malaysian media” dalam Thomas. P. N. & Z. Nain, ed. *Who owns the media: Global trends and local resistances* (249-267). Penang, Malaysia: Southbound Sdn. Bhd.